

ปัญหาคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว ศึกษากรณี การยุติการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย¹

อัมภานุช ขุนทอง²

ความผิดต่อส่วนตัวเป็นความผิดที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและความผิดดังกล่าวเป็นเพียงความผิดบางประเภทที่รัฐเห็นว่าก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชนโดยเฉพาะเป็นส่วนตัว ไม่กระทบกระเทือนต่อสังคมส่วนรวมมากนัก (ทางตรง) แต่ถึงอย่างไรก็มีผลกระทบกระเทือนต่อสังคมส่วนรวมเช่นกัน (ทางอ้อม) และในลักษณะของความผิดอาญาบางประเภทการดำเนินคดีต่อไปอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายมากยิ่งขึ้น รัฐจึงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายแสดงเจตนาต่อเจ้าพนักงานก่อนว่าจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดหรือไม่ โดยต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของผู้เสียหายเป็นสำคัญ เมื่อผู้เสียหายแสดงเจตนาให้เอาโทษกับผู้กระทำความผิดแล้วเท่านั้นรัฐจึงจะดำเนินการให้ได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย การที่พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนในคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นได้จะต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย และพนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาได้ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ประกอบกับคำร้องทุกข์นั้นยังต้องมีผลสมบูรณ์ ดังนั้น รัฐจึงไม่มีอำนาจเข้าไปดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดได้ หากผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์แสดงเจตนาให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามกฎหมาย

นอกจากนั้นกฎหมายยังให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะระงับหรือยุติการดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นได้อย่างแทบไม่มีข้อจำกัด กล่าวคือ ผู้เสียหายอาจถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือ ยอมความได้ก่อนคดีถึงที่สุด ซึ่งมีผลทำให้สิทธิการดำเนินคดีอาญานั้นระงับไป แม้ในกรณีที่รัฐได้เข้าดำเนินคดีตามคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายแล้ว ต่อมาผู้เสียหายเปลี่ยนใจระงับคดีนั้นเสียไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม มีผลทำให้การดำเนินคดีอาญาของรัฐระงับไป กล่าวคือ รัฐไม่สามารถดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดต่อส่วนตัวในเรื่องดังกล่าวต่อไปได้อีก

จากการศึกษาเกี่ยวกับการยุติการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีความผิดต่อส่วนตัว มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าประเทศไทยมีหลักการแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แต่ยังมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายแฝงอยู่เช่นกัน และยังพบว่าในคดีความผิดอาญาต่อส่วนตัวส่วน

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว ศึกษากรณี การยุติการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรุงเกียรติ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิชา ภักดีคง และรองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิทิตอนันต์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเองหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง มักจะมีการพยายามเจรจาตกลงกัน โดยโจทก์หรือผู้เสียหายจะมีการยื่นข้อเสนอมว่า หากจำเลยชำระค่าเสียหายให้ตามที่เรียกร้อง จะไม่คิดใจดำเนินคดีอีกต่อไป และจะถอนฟ้องหรือถอนคำร้องทุกข์ให้ อันสื่อแสดงให้เห็นว่าในการตัดสินใจดำเนินคดีของผู้เสียหายนั้นมีเจตนาเพื่อต้องการให้ผู้กระทำผิดชำระค่าเสียหายเป็นสำคัญ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบเสียหายที่พึงมีต่อสังคมส่วนรวม และหมิ่นเหม่อย่างยิ่งต่อการที่จะถูกกล่าวหาว่าใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วยการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องมือบีบบังคับจำเลยเพื่อประโยชน์ในทางแพ่ง และขณะเดียวกันการที่จำเลยตกลงชำระค่าเสียหายและให้การรับสารภาพก็ดูเหมือนว่าไม่ได้เกิดจากความสำนึกผิดอย่างแท้จริง โดยเชื่อว่าส่วนใหญ่ น่าจะเป็นเพราะกลัวถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกมากกว่า ประกอบกับบางคดีมีการต่อสู้กันถึงชั้นอุทธรณ์ฎีกา แต่ผลสุดท้ายเมื่อโจทก์หรือผู้เสียหายได้รับชำระค่าเสียหายตามที่ต้องการแล้ว ก็จะถอนฟ้องหรือถอนคำร้องทุกข์ไป ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรมต่อสังคมอย่างยิ่งและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมาก เพราะนอกจากจะขัดต่อวัตถุประสงค์การลงโทษทางอาญาแล้ว ยังทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณรายจ่ายในรูปแบบต่างๆ มากมาย ซึ่งล้วนเป็นภาษีอากรของประชาชนทั้งสิ้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าโดยหลักการแล้วในการดำเนินคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวควรจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ได้เสียของสังคมส่วนรวมประกอบด้วย ซึ่งถือเป็นหลักสากลของนานาอารยประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์หรือปรัชญาการลงโทษทางอาญาดังกล่าวข้างต้น จะใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (Autonomy of will) หรือหลักความตกลง (negotiation principle) เหมือนเช่นคดีแพ่งไม่ได้

การที่กฎหมายไทยบัญญัติให้สิทธิผู้เสียหายหรือโจทก์ในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวมีสิทธิถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือตกลงยอมความกับผู้ต้องหาหรือจำเลยในเวลาใดก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุด รวมทั้งยังบัญญัติให้อำนาจการตัดสินใจดำเนินคดีต่อหรือยุติการดำเนินคดีเป็นเรื่องของผู้เสียหายหรือโจทก์กับผู้ต้องหาหรือจำเลยเท่านั้น เจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าฝ่ายใดไม่มีสิทธิเข้าไปยุ่งเกี่ยวนั้น จึงขัดกับหลักการดำเนินคดีอาญาอย่างชัดเจน และก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายหลายประการ

จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยุติการดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยผู้เสียหาย ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหานิยามเรื่องเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 กล่าวคือ เหตุบรรเทาโทษที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 78 ยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีจำเลยสมัครใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นพิจารณา และกรณีจำเลยให้การรับสารภาพด้วยความสำนึกในการกระทำความผิดอย่างแท้จริง มาเป็นเหตุบรรเทาโทษให้จำเลยได้ เมื่อพิจารณาประกอบกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 เห็นได้ว่าบางคดีแม้ศาลจะลงโทษต่ำที่สุดแล้วก็ยังมีโทษจำคุกเกิน 5 ปีอยู่ดี ทำให้ไม่สามารถรอกการลงโทษได้ จึงเป็นอุปสรรคปัญหาต่อการเจรจาตกลงในการไกล่เกลี่ยหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นพิจารณา เพราะแม้จำเลยจะรับสารภาพด้วยความสำนึกในการกระทำความผิดอย่างแท้จริงและชดใช้ค่าเสียหายมากมายเพียงใด จำเลยผู้นั้นก็ยังจะต้องติดคุกอยู่ดี และมีกรณีที่จำเลยสำนึกใน

การกระทำความผิดและได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์หรือผู้เสียหายทั้งหมดแต่คดีดังกล่าวถึงที่สุดไปแล้วตามผลของกฎหมาย ย่อมทำให้จำเลยไม่ได้รับผลดีตามมาตราใดๆ เลย เพื่อให้โอกาสจำเลยได้สำนึกผิดกลับตัวเป็นคนดี ไม่เป็นภัยอันตรายต่อสังคมอีกต่อไปและให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้เยียวยาให้มากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นญาติพี่น้องหรือเคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก่อนไม่ว่าทางใด สังคมส่วนรวมย่อมได้รับประโยชน์ในแง่ของความสงบเรียบร้อยในสังคม และพบว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นระบบที่ให้อำนาจศาลลดโทษลงได้จากอัตราขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อมีพฤติการณ์ที่ศาลเห็นสมควรบรรเทาโทษ โดยไม่จำกัดว่าพฤติการณ์นั้นคืออะไร ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี้ มีการจัดให้มีการสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำความผิดและเหยื่อโดยองค์กรอัยการและศาล จะต้องมีการตรวจสอบความเป็นไปได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี เพื่อให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย ในกรณีที่เห็นสมควร ศาลและองค์กรอัยการอาจเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันนี้ มาตรา 155a ซึ่งถือว่ามีความคล้ายกับการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ในชั้นพิจารณาของประเทศไทย

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเรื่องนิยามของเหตุบรรเทาโทษจากการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ดังกล่าวของผู้กระทำความผิด ให้ครอบคลุมถึงกรณีจำเลยสมัครใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นพิจารณา และให้การรับสารภาพด้วยความสำนึกในการกระทำผิดอย่างแท้จริง โดยให้ผู้กระทำความผิดได้รับการบรรเทาโทษโดยการลดโทษดังกล่าวลงน้อยกว่าที่กฎหมายไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ เพื่อให้จำเลยที่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวให้ได้รับผลดีจากการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพิจารณาของศาลโดยสมัครใจ แต่ทั้งนี้ เป็นดุลพินิจของศาลที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวมและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วย

ประการที่สอง ปัญหาระยะเวลาในการถอนคำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 โดยผู้เสียหาย กล่าวคือ เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยให้สิทธิผู้เสียหายในการแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ และยังกำหนดให้สิทธิผู้เสียหายในการถอนคำร้องทุกข์ดังกล่าวได้อีกด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคแรก แต่ไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาถอนคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายไว้แต่อย่างใด ประกอบกับแนวคำพิพากษาให้อำนาจผู้เสียหายถอนคำร้องร้องทุกข์ได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือ กรณีผู้เสียหายจะถอนคำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลก็ได้และสามารถถอนคำร้องทุกข์ได้ก่อนคดีถึงที่สุด หรือกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องและเบิกความว่าไม่ติดใจเอาความกับจำเลยเนื่องจากจำเลยจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เสียหายจนเป็นที่พอใจแล้ว พอแปลได้ว่า ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์แล้ว และจากการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยการให้ระยะเวลาแก่ผู้เสียหายในการถอนคำร้องทุกข์เมื่อใดก็ได้ก่อนคดีถึงที่สุดมีผลทำให้คดีนั้นผู้เสียหายถอนฟ้องหรือตกลงยอมความไปในตัว เจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่ายไม่มีสิทธิใช้ดุลพินิจดำเนินคดีต่อไปได้อีกในคดีความผิดอาญาต่อส่วนตัว ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง

ได้มีการบัญญัติถึงการถอนฟ้องหรือตกลงยอมความก่อนคดีถึงที่สุดไว้แล้วในชั้นพิจารณาและผลลัพธ์ คือ สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับเช่นเดียวกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) และเมื่อสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปแล้วศาลก็ต้องสั่งจำหน่ายคดี จึงไม่มีเหตุสมควรให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ในชั้นพิจารณาของศาลได้อีกต่อไป จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยควรกำหนดกรอบเรื่องระยะเวลาของการถอนคำร้องทุกข์ดังกล่าวให้ชัดเจน

ประการที่สาม ปัญหาผู้มีสิทธิที่จะถอนฟ้องคดีอาญาหรือดำเนินคดีต่อในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม กล่าวคือ การถอนฟ้องโดยผู้เสียหายในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 35 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นจะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ้าจำเลยคัดค้าน ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย” โดยไม่มีข้อความตอนใดที่เขียนบังคับไว้อย่างชัดเจนว่า หากจำเลยไม่คัดค้านศาลต้องอนุญาตให้ถอนฟ้องหรือจำหน่ายคดีเท่านั้น และเมื่อมีการถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน ถอนฟ้องหรือยอมความกันในชั้นพิจารณาคดีของศาลแล้ว ผู้เสียหายย่อมไม่มีสิทธิฟ้องคดีได้อีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) ประกอบกับพนักงานอัยการและศาลก็ไม่สามารถใช้ดุลพินิจได้ในกรณีคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวเช่นนี้ เพราะกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายหรือโจทก์เท่านั้นที่เป็นผู้มีสิทธิถอนฟ้อง แต่กฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจยกคำร้องขอถอนฟ้องดังกล่าวได้กรณีเดียวเท่านั้น ถ้าหากปรากฏว่าจำเลยคัดค้านคำร้องขอถอนฟ้องดังกล่าวตามมาตรา 35 วรรคสอง และคดีความผิดอาญาต่อส่วนตัวส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเองหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องมักจะมีการพยายามเจรจตกลงกัน โดยโจทก์หรือผู้เสียหายพยายามที่จะยื่นเงื่อนไขหรือข้อเสนอว่า หากจำเลยชำระค่าเสียหายให้ตามที่เรียกร้องก็ไม่ตั้งใจดำเนินคดีอีกต่อไปและจะถอนฟ้องให้ อันสื่อแสดงให้เห็นว่าในการตัดสินใจดำเนินคดีของผู้เสียหายมีเจตนาเพื่อต้องการให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าเสียหายเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบเสียหายที่จะพึงมีต่อสังคมส่วนรวมและหมิ่นเหม่อย่างยิ่งต่อการที่จะถูกกล่าวหาว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วยการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องมือบีบบังคับจำเลยเพื่อประโยชน์ในทางแพ่ง และขณะเดียวกันการที่จำเลยตกลงชำระค่าเสียหายและให้การรับสารภาพดูเหมือนว่าไม่ได้เกิดจากความสำนึกผิดอย่างแท้จริง อาจเป็นเพราะกลัวจะถูกศาลลงโทษจำคุกมากกว่าซึ่งนับได้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรมต่อสังคมอย่างยิ่งและก่อให้เกิดความเสียหายตามมาอย่างมาก ประเทศไทยจึงควรมีกระบวนการ ขึ้นตอน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวอย่างของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี้ ที่มอบอำนาจในการถอนฟ้องให้พนักงานอัยการ เพื่อเพิ่มความยุ่งยากในการถอนฟ้องคดีอาญา เพราะถ้าหากคู่ความในคดีไม่ยอมมีความยุ่งยากในการถอนฟ้องคดีก็ควรมีการตกลงกันตั้งแต่ชั้นสอบสวน เมื่อตกลงกันได้ก็ถอนคำร้องทุกข์ไปเพื่อความสะดวก รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

ประการที่สี่ ปัญหาที่ไม่มีบทบัญญัติมาตราใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาลจากการยุติคดีโดยผู้เสียหาย กล่าวคือ ประเทศไทยมีกรณีผู้เสียหายยุติหรือระงับการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาไม่สุจริต และไม่มีบทบัญญัติมาตราใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญากำหนดเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาลหรือวางประกันใดๆ ต่อศาล แม้จะมีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 6 หมวด 2 เกี่ยวกับเรื่องค่าธรรมเนียม ตั้งแต่มาตรา 252 ถึงมาตรา 258 ที่ให้อำนาจศาลเรียกเก็บค่าธรรมเนียมได้ในบางกรณีเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาแล้วไม่มีมาตราใดที่ให้อำนาจศาลในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม หรือวางเงินประกันในกรณีดังกล่าวเลย และในกรณีที่ผู้เสียหายหรือโจทก์ถอนฟ้องหรือตกลงยอมความกันในช่วงพิจารณาพิพากษาของศาล เพราะโจทก์มีจุดประสงค์หรือเจตนาฟ้องคดีอาญาดังกล่าวเพื่อข่มขู่ บังคับหรือเป็นเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าเสียหายมากกว่าให้จำเลยได้รับโทษทางอาญาและเจตนาดังกล่าวไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้แค้นทดแทนให้ชุมชนและผู้เสียหาย เพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดและคนอื่นๆ มิให้กระทำการฝ่าฝืนอย่างเดียวกันนั้นอีก เพื่อให้สังคมปลอดภัยโดยการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และเพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี แต่กลับมีเจตนาเพียงแต่ให้จำเลยได้รับโทษในทางแพ่งเท่านั้น ขณะเดียวกันการที่จำเลยตกลงชำระค่าเสียหายและให้การรับสารภาพก็ดูเหมือนว่าไม่ได้เกิดจากความสำนึกผิดอย่างแท้จริง โดยเชื่อว่าส่วนใหญ่น่าจะเป็นเพราะกลัวถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกมากกว่า จึงควรบัญญัติเรื่องการเก็บค่าธรรมเนียมศาล หรือการวางเงินประกันต่อศาลให้ครอบคลุมถึงการถอนฟ้องหรือยอมความกันในช่วงพิจารณาดังกล่าวด้วย และถ้าการถอนฟ้องหรือยอมความดังกล่าวนั้น โจทก์มีเจตนาเพียงให้ตนได้รับค่าใช้จ่ายค่าเสียหายเท่านั้นตั้งแต่ต้น โดยไม่มีเจตนาให้จำเลยได้รับโทษทางอาญาอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา ก็ควรให้มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล) ในอัตราเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบต้องงบประมาณรายจ่ายของรัฐ โดยทั้งนี้กำหนดให้ศาลเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล) ในอัตราสูงสุดก่อน แต่อย่างไรก็ดียังเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจสั่งให้มีการชำระค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล) ดังกล่าวว่าจะเก็บเพียงใด

จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยุติการดำเนินคดีอาญาในคดีความผิดต่อส่วนตัวโดยผู้เสียหาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่กล่าวมา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหา นิยามเรื่องเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

เดิม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มโทษ หรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลสมควรจะลดโทษไม่เกินครึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้

เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โศกเศร้าบาปบุญตถกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อนรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลุแก่โทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีความสมควรเหมือนกัน”

แก้ไขเพิ่มเติมในวรรคสาม เป็นว่า “กรณีจำเลยสมัครใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในช่วงพิจารณาของศาล และให้การรับสารภาพด้วยความสำนึกในการกระทำความผิดอย่างแท้จริง หากศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวมและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้ง

พฤติการณ์ทั้งปวงในคดีแล้ว ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจลดโทษลงน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

2. ปัญหาระยะเวลาในการถอนคำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 โดยผู้เสียหาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใดหรือจะถอนคำร้องทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้”

แก้ไขเป็นว่า “ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์หรือจะถอนคำร้องทุกข์ได้ แต่ต้องก่อนศาลมีคำสั่งประทับรับฟ้อง”

3. ปัญหาผู้มีสิทธิที่จะถอนฟ้องคดีอาญาหรือดำเนินคดีต่อในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง บัญญัติว่า “คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้นจะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ้าจำเลยคัดค้าน ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย”

แก้ไขเป็นว่า “คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่กรณีคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือมิอนุญาตให้ถอนฟ้องหรือจะมีคำสั่งให้ยุติคดีจากการยอมความหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรประการใด โดยให้คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะหรือผลกระทบที่จะพึงมีต่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ แต่ถ้าจำเลยคัดค้านให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย”

4. ปัญหาที่ไม่มีบทบัญญัติมาตราใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาลจากการยุติคดีโดยผู้เสียหาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะคือ

เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 252 บัญญัติว่า “ในคดีอาญาทั้งหลายห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้”

แก้ไขว่า มาตรา 252 “ในคดีอาญาทั้งหลาย ยกเว้นคดีอาญาความผิดส่วนตัวให้โจทก์ผู้เสียหายต้องนำเงินค่าธรรมเนียมศาลมาวางต่อศาลตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยค่าธรรมเนียม (ค่าขึ้นศาล) นอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้”

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมออกระเบียบว่าด้วยค่าธรรมเนียม (ค่าขึ้นศาล) ในความผิดอาญาส่วนตัว โดยให้ศาลใช้ดุลพินิจเรียกเก็บค่าธรรมเนียม (ค่าขึ้นศาล) ในคดีอาญาเรื่องละไม่เกิน 1,000 บาท

เอกสารอ้างอิง

คณิต ฌ นกร, ภาพรวมปัญหาของกระบวนการความยุติธรรมของไทย, ฉบับวันที่ 9 มีนาคม 2560 [online].

Available URL: [http:// tijrold.org/upload/fileagenda/13/PPT_RoLD%20Session %205 .pdf](http://tijrold.org/upload/fileagenda/13/PPT_RoLD%20Session%205.pdf), 2020 (กรกฎาคม, 19).

จุฬารัตน์ ยะปะนัน, จุลนิติ, เกร็ดกฎหมายน่ารู้(2553), ความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้

[online]. Available URL: https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/12know/K91_jul_7_2.pdf, 2020 (มิถุนายน, 5).

ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, “การยอมความคดีอาญา,” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ 5, (ฉบับที่ 2, 2523), หน้า 103-104.

ณรงค์ ทับทิมไสยและคณะ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองร่วมกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประเทศไทย ฉบับเยอรมัน-ไทย (แปลและเรียบเรียง พุทธศักราช 2560).

พ.ต.ท.ชาติ ศรีนวนนัต และ พ.ต.ต.วันชัย ศรีนวนนัต, คำอธิบายกฎหมายเรื่องความยินยอมในคดีอาญาและความผิดอันยอมความได้, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: ประชุมการชั่ง, 2528), หน้า 54.

สุธินี รัตนวราห, เอกสารประกอบคำบรรยายกระบวนการวิชากฎหมายอาญาชั้นสูง, หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต ภาคพิเศษ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ.2562, หน้า 1-2.